

طراحی آزمون

احمد شریفان

کلیدواژه‌ها: انطباق سؤال، تناسب سؤال، طراحی، سنجش، هنرآموز.

مقدمه

برای هر هنرآموزی طراحی آزمون و بکارگیری ابزار آزمون‌ها و نمونه آزمون‌ها و تهیه سؤال‌های مناسب برای سنجش و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی هنرجویان، یکی از ضروری‌ترین، تخصصی‌ترین و مشکل‌ترین کارهاست. با این وجود، عده بسیار کمی از هنرآموزان، با توجه به اصول علمی مرتبط به طرح سؤال، قادر به طراحی سؤال هستند. این مسئله ریشه در کیفیت و محتوای برنامه‌ها و دوره‌های کارآموزی‌ای دارد که به منظور آمادگی و کسب مهارت‌های هنرآموزی به هنرآموزان ارائه می‌شود. زیرا، در این برنامه‌ها نیز به آموزش مهارت‌های اساسی سنجش و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی هنرجویان بهای کم‌تری داده می‌شود.

همان‌طور که می‌دانیم، طرح سؤال و سؤال کردن، در جمع‌آوری اطلاعات، به منظور آگاهی از تحقق انتظارات آموزشی و پرورشی و بهبود و توسعه یادگیری هنرجویان، نقش کلیدی و اساسی ایفا می‌کند. زیرا، از طریق طرح سؤالات مناسب، می‌توان به محدودیت‌ها و نارسایی‌های موجود در عناصر نظام آموزشی پی‌برد و براساس نتایجی که از تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده

به دست می‌آید، در جهت اطلاع‌یابی و توسعه امور و فعالیت‌های آموزشی و... اقدام کرد.

تهیه و طرح سؤال، به طوری که بتوان بر پایه اطلاعاتی که از طریق آن به دست می‌آید به هدف‌های فوق دست یافت، کاری علمی، دقیق و فنی است. بنابراین ضرورت دارد در طراحی سؤال، ویژگی‌های زیر رعایت شود:

از طریق طرح سؤالات مناسب، می‌توان به محدودیت‌ها و نارسایی‌های موجود در عناصر نظام آموزشی پی‌برد و براساس نتایجی که از تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده به دست می‌آید، در جهت اطلاع‌یابی و توسعه امور و فعالیت‌های آموزشی و... اقدام کرد

- انطباق سؤال با هدف‌های مهم آموزش و یادگیری؛
 - انطباق سؤال با محتوای آموزشی کتاب درسی؛
 - تناسب سؤال با روش تدریس محتوای آموزشی؛
 - تناسب سؤال با حیطه مورد سنجش و سطح یادگیری؛
 - رعایت بودجه‌بندی؛
 - رعایت اصول نگارش سؤال، متناسب با ویژگی‌های هر نوع سؤال؛
 - تناسب سؤال با ویژگی‌های روان‌شناختی هنرجویان؛
 - رعایت اصول نگارش و دست‌نویس فارسی در نگارش سؤال؛
 - توجه به سطح دشواری و قدرت تمیز سؤال؛
 - دقت در نحوه تنظیم سؤالات در برگه امتحان؛
 - دقت در بارم سؤال و کلید تصحیح آن؛
 - تایپ یا نگارش سؤال در برگه امتحان بدون غلط و اشتباهات.
- برای این‌که اشکالات و محدودیت‌های موجود در سؤالات امتحانی مربوط به رشته‌های فنی و حرفه‌ای در سال تحصیلی ۸۷-۱۳۸۶ مشخص شود؛ ابتدا مجموعه‌ای از سؤالات امتحانی خردادماه ۱۳۸۷ مربوط به درس‌های مختلف (۲۱ درس) جمع‌آوری شد و سپس، با توجه به آموزش‌هایی که به هنرآموزان در کارگاه سنجش و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی ارائه شده بود، آن‌ها به صورت زیر مورد بررسی قرار گرفت:
- سؤالات برحسب درس تفکیک شد.
 - فرم ارزیابی سؤال براساس محتوای علمی تهیه شد.
 - از هنرآموزان مرتبط با دروس موردنظر برای شرکت در کارگاه دعوت به عمل آمد.
 - آموزش‌های لازم در زمینه طراحی سؤال به هنرآموزان ارائه شد.
 - بعد از اتمام کارگاه آموزشی، سؤالات امتحانی بررسی شد.
- آنچه در زیر می‌آید خلاصه نتایجی است که از بررسی سؤالات ۲۱ درس (مبانی مخابرات و رادیو، نقشه‌برداری عمومی، عناصر و جزئیات، فرایندهای شیمیایی، حسابداری صنعتی، زبان تخصصی،

حقوق خانواده در اسلام، شبکه‌های کامپیوتری، مبانی تصویرسازی، اصول متالوژیکی ریخته‌گری، هندسه ترسیمی، ریاضی ۳، تکنولوژی سازه‌های چوبی، مدارهای الکتریکی، رسم فنی، تأسیسات برودتی، تأسیسات حرارتی، نقشه‌کشی تأسیسات، خیاطی ۱ و ۲، هنرهای دستی و حسابداری) به‌دست آمده است و ضرورت دارد که در طراحی سؤال امتحانی به آن‌ها توجه شود:

- طراحی سؤال با توجه به هدف‌های مهم یادگیری؛
 - انطباق سؤال با روش تدریس هنرآموزان در کلاس درس؛
 - انطباق سؤال با محتوای آموزشی کتاب درسی؛
 - تناسب سؤال با هدف آموزشی مورد سنجش؛
 - رعایت اصول نگارش و دستور زبان فارسی در طراحی سؤال؛
 - رعایت اصول طراحی سؤال، متناسب با نوع سؤال؛
 - تنظیم دقیق بارم سؤال و کلید تصحیح آن؛
 - رعایت اصول نحوه تنظیم سؤال در برگه امتحانی.
- موارد فوق، آن‌هایی است که در سؤالات مورد بررسی رعایت نشده‌اند. بنابراین، ضرورت دارد که طراحان سؤال به آن‌ها توجه نمایند. زیرا اطلاعاتی که بر پایه سؤالات نادرست جمع‌آوری شود، نمی‌تواند به درستی هنرآموزان و... را در تصمیم‌گیری‌های آموزشی و... کمک نماید و چه بسا فرایند آموزش و یادگیری را به بیراهه بکشاند. بنابراین، توصیه می‌شود:
- برای طراحی سؤال از هنرآموزانی دعوت به عمل آید که مهارت در طراحی سؤال و سابقه تدریس در درس موردنظر را دارند و علاقه‌مند به بررسی سؤال و طراحی آن و آگاه به نحوه نگارش فارسی آن هستند.

قبل از طراحی سؤال، برای هنرآموزان طراحی سؤال، دوره آموزش مربوط به نحوه طراحی سؤال و آزمون‌سازی به صورت کارگاهی و عملی برگزار شود

- قبل از طراحی سؤال، برای هنرآموزان طرح سؤال، دوره آموزش مربوط به نحوه طراحی سؤال به صورت کارگاهی و عملی برگزار شود.
- از هنرآموزان خواسته شود که جدول بودجه‌بندی امتحان را برای درس موردنظر تهیه نمایند.
- بعد از طرح هر سؤال، درستی سؤال طرح شده را براساس فرم ارزیابی سؤال پیوست مورد ارزیابی قرار دهند.
- سؤالات طرح شده توسط یکی از هنرآموزان همان درس به همراه هنرآموز یا فردی که به اصول طراحی سؤال (سنجش و ارزش‌یابی) تسلط دارد، مورد بررسی و احتمالاً بازبینی قرار گیرد.
- بعد از پاسخ‌دادن به سؤالات، نتایج امتحان و سؤالات تجزیه و تحلیل شود تا از این طریق بازخوردهای لازم دریافت گردد و طراحی سؤال برای آینده بهبود یابد.